

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد بندرعباس

دانشکده علوم انسانی

پایان نامه جهت دریافت کارشناسی ارشد (M.A)

رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی

عنوان

بررسی فقهی و حقوقی پیوند اعضای بدن انسان و اهدای آن

استاد راهنما

دکتر سارا ادیبی سده

نگارنده

سمیره دهقان آزاد

زمستان ۱۴۰۰

رسالة الرجل من الرجل

تاریخ :

شماره :

پیوست :

دانشگاه آزاد اسلامی واحد بندرعباس تعهد نامه اصالت رساله یا پایان نامه

اینجانب **سمیره دهقان آزاد** دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد نا پیوسته در رشته حقوق گرایش فقه و حقوق اسلامی که در تاریخ ۱۳۹۰/۱۱/۱۷ از پایان نامه / رساله خود تحت عنوان : بررسی فقهی و حقوقی پیوند اعضای بدن انسان و اهدای آن با کسب نمره و درجه دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

(۱) این پایان نامه / رساله حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست مربوطه ذکر و درج کرده ام.

(۲) این پایان نامه / رساله قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

(۳) چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

(۴) چنانچه در هر مقطعی زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را می پذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

سمیره دهقان
تاریخ و امضاء

معاونت پژوهش و فناوری

به نام خدا

مشور اخلاق پژوهش

بیاری از خاوندان جهان و اعتماد بر این که عالم محضر خداست و بواره ناظر بر اعمال انسان و بر مشهور پاس داشت مقام بلند دانش و پژوهش و نظریه است جایگاه و انشاده در اعتلای فرهنگ و تمدن بشری، مادانجویان و اعضاء بیات علمی و اندامی دانشگاه آزاد اسلامی متعهد می گردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی مد نظر قرار داده و از آن تعطفی نکنیم:

- ۱- اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و فناوری بر آن و دوری از حرکت پنهان سازی حقیقت
- ۲- اصل رعایت حقوق: التزام بر رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهیدگان (انسان، حیوان و نبات) و سایر مساجان حق.
- ۳- اصل ناکت مادی و مصونی: تمهید بر رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن پیشبرد و توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش
- ۴- اصل منافع ملی: تمهید بر رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن پیشبرد و توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش
- ۵- اصل رعایت انصاف و امانت: تمهید بر اکتساب از حرکت جانبداری غیر علمی و حفاظت از اموال، تجهیزات و منابع در اختیار
- ۶- اصل رازداری: تمهید بر صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد، سازمان ها و کشور و کلیه افراد و نهاد های مرتبط با تحقیق.
- ۷- اصل احترام: تمهید بر رعایت حریم با حرمت با انجام تحقیقات و رعایت جانب تقد و خودداری از حرکت حرمت شکنی.
- ۸- اصل ترویج: تمهید بر رواج دانش و اسامه نتایج تحقیقات و انتقال آن به بکارگران علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.
- ۹- اصل برانت: التزام بر برانت جویی از حرکت رفتار غیر خردی و اعلام موضع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به شائبه های غیر علمی می آلائند.

تقدیر و تشکر:

پاس خدای را که سخنوران، در ستودن او بمانند و شمارندگان نعمت های او ندانند.
و وظیفه خود می دانم که از زحمات استاد راهنمای خویش سرکار خانم دکتر اوی سده که زحمت راهنمایی این رساله را بر عهده داشتند و در کلیه مراحل از راهنمایی ارزشمندشان بهره مند بودم کمال تشکر را داشته باشم، و در پایان بر خود لازم می دانم از کلیه دوستانی که مراد انجام این رساله یاری نمودند سپاسگزاری نمایم.

تقدیم به:

آن دو فرشته‌ای که از خواسته‌هایشان

گذشتند، سختی هزاره‌ها جان خریدند

و خود را سپر برای مشکلات و

ناایامات کردند

تا من به جایگاهی که اکنون

در آن ایستاده‌ام برسم.

جادارده: محاصل آموخته‌هایم را به

پدر و مادر عزیز و مهربانم تقدیم کنم.

فهرست مطالب

۱	چکیده
۲	فصل اول کلیات، تعاریف و مفاهیم
۳	مقدمه
۴	بیان مسأله
۶	پیشینه علمی موضوع تحقیق
۹	فرضیه‌ها
۹	فرضیه اصلی تحقیق
۹	اهداف تحقیق
۱۰	مبحث اول: مفاهیم و تعاریف
۱۰	گفتار اول: تعریف پیوند در لغت
۱۰	گفتار دوم: تعریف اعضا در لغت
۱۱	گفتار اول: اقسام اعضا در فقه
۱۱	گفتار دوم: مفهوم پیوند عضو
۱۱	مبحث دوم: تاریخچه پیوند اعضا
۱۱	گفتار اول: تاریخچه پیوند اعضا در جهان
۱۲	گفتار دوم: تاریخچه پیوند اعضا در ایران
۱۳	مبحث سوم: انواع و اقسام پیوندها
۱۳	گفتار اول: پیوند اتوگرافت
۱۳	گفتار دوم: پیوند آلوگرافت

- گفتار سوم : پیوند زینوگرافت ۱۳
- مبحث چهارم : صورت‌های پیوند اعضای بدن انسان ۱۴
- گفتار اول : پیوند عضو از خود شخص ۱۴
- گفتار دوم : پیوند عضو از شخص دیگر ۱۴
- بند اول : شخص زنده ۱۴
- گفتار سوم : پیوند اشیا خارجی به انسان ۱۶
- گفتار چهارم : پیوند اعضای حیوان به انسان ۱۷
- فصل دوم بررسی فقهی پیوند و اهدای اعضای بدن انسان ۱۹
- مبحث اول : پیوند و اهدای اعضا از دیدگاه فقهای اسلام ۲۰
- گفتار اول : نظرات مراجع در خصوص اهدا و عضو بدن انسان ۲۰
- مبحث دوم : دلایل فقهای مخالف با پیوند اعضا ۲۳
- گفتار اول : قرآن کریم ۲۳
- گفتار دوم : روایات مختلف در خصوص مخالفت اهدا و پیوند عضو بدن ۲۴
- بند اول : هتک حرمت میت مسلمان ۲۶
- بند دوم : حرمت مثله ۲۷
- بند سوم : عدم جواز تأخیر دفن ۲۹
- بند چهارم : حرمت آتانازی ۲۹
- بند پنجم : حرمت اضرار به نفس ۳۰
- گفتار سوم : سایر نظرات مخالف اهدای عضو ۳۲
- بند اول : حرمت تغییر در خلقت الهی ۳۲
- بند دوم : ذلت شخص دهنده اهدا کننده عضو ۳۲
- بند سوم : اهدای عضو مسلمان به غیر مسلمان ۳۳

- بند چهارم: قاعده لاضرر..... ۳۴
- بند پنجم: رابطه امانی انسان بر اعضای بدن خود..... ۳۵
- بند ششم: حرمت تغییر خلقت..... ۳۵
- بند هفتم: حرمت اذلال..... ۳۵
- گفتار چهارم: انتقادهای اخلاقی در خصوص مخالفت پیوند اعضا..... ۳۶
- مبحث سوم: دلایل موافقت اهدا پیوند اعضا در بدن انسان..... ۳۹
- گفتار اول: قاعده تسلیط..... ۳۹
- گفتار دوم: قاعده تراحم..... ۴۰
- گفتار سوم: سلطه و تصرف انسان بر اعضای بدن خود..... ۴۱
- بند اول: مالکیت حقیقی..... ۴۲
- بند دوم: مالکیت اعتباری..... ۴۲
- مبحث چهارم: پیوند واهدای عضو بدن انسان بر اثر بیع..... ۴۵
- گفتار اول: مالیت نداشتن اعضا بدن..... ۴۵
- گفتار دوم: حرمت بیع میت..... ۴۷
- گفتار سوم: مالیت نداشتن اعضا به تبع مال محسوب نشدن انسان..... ۴۸
- گفتار چهارم: عدم مالکیت انسان نسبت به اعضا بدن خود..... ۴۸
- مبحث پنجم: دیدگاه معتقدان به جواز خرید و فروش اعضا..... ۴۹
- گفتار اول: جواز فروش با استناد به اصل عملی:..... ۴۹
- گفتار دوم: جواز فروش به استناد اطلاق ادله بیع..... ۵۰
- گفتار سوم: سلطه مالکانه انسان بر بدن خود..... ۵۰
- گفتار چهارم: قابلیت فروش بر مبنای حق تصرف..... ۵۳
- فصل سوم بررسی حقوقی پیوند و اعضای بدن انسان..... ۵۷

مبحث اول : مفهوم پیوند عضو از منظر حقوقی.....	۵۸
گفتار اول: قوانین پیوند اعضاء در برخی از کشورهای جهان.....	۵۸
بند اول : انگلستان.....	۵۸
بند ششم : سوریه.....	۶۰
مبحث دوم : بررسی پیوند و اعضا بدن در قانون.....	۶۰
گفتار دوم: قانون مجازات اسلامی.....	۶۳
گفتار سوم: قانون مدنی.....	۶۵
بند اول : مالکیت ذاتی.....	۶۶
بند دوم : نقل و انتقال اعضا از منظر حقوق.....	۶۸
بند سوم : خرید و فروش اعضا.....	۷۰
گفتار چهارم : برداشت عضو از انسان مهدورالدم.....	۷۳
مبحث سوم : بررسی اشکالات پیوند عضو از منظر حقوقی.....	۷۴
گفتار اول : ماهیت وصیت و تاثیر آن در بحث واگذاری اعضا بند اول : تملیک اعضا به وسیله متوفا.....	۷۴
بند دوم : تعهد به واگذاری اعضا بعد از مرگ و طرح ایرادها.....	۷۷
بند سوم : پاسخگویی به ایرادهای واگذاری اعضا بعد از مرگ.....	۷۸
فصل چهارم نتیجه گیری.....	۸۰
منابع :.....	۸۳

چکیده :

یکی از مباحث که در پیشرفت چشمگیر علم پزشکی بوجود آمده و وبحث فقه و حقوقی زیادی را مطرح ساخته، مسأله ی پیوند اعضا بدن انسان و اهدای آن است که و با توجه به اینکه مرتبط با وضعیت جسمانی افراد مرتبط است و در بحث شرعی به انسان و تمامیت جسمانی او بعنوان اشرف مخلوقات اهمیت ویژه داده می شود. پیوند اعضا یکی از بدیع ترین روش های درمانی هست که برای بیماریهای صعب العلاج مانند نارسایی کلیه، سیروز کبد و یا آترزی مجاری صفراوی و... که راه درمانی بجز پیوند اعضای سالم دیگری به جای عضو ناسالم خود ندارند، مورد بهره قرار میگیرد بی شک هیچ فقهی پیوند عضو را در صورتی که اهدا کننده عضو را در معرض از بین رفتن می رساند جایز نمی داند هر چند دهنده عضو خرسند و رضای داشته باشد و برای حفظ ادامه حیات شخص گیرنده عضو نیز ضروری باشد پیوند اعضا و اهدای بدن انسان همانند کلیه علوم جدید در کنار محاسن ها، تنش و گفتگوهای را نیز برای صاحب نظران متخصص در جامعه ایجاد کرده است. و همیشه مورد تحلیل و بررسی فقها و حقوقدانان بوده که در همین راستا مخالف و موافقانی در خصوص پیوند و اهدای عضو بدن انسان داشته است که تحلیل دیدگاه های فقها و حقوقدانان از اهداف این پایان نامه می باشد که لذا ما به این نتیجه رسیدیم که اهدا و پیوند اعضا بدن انسان نقش حیاتی در نجات جان انسان ها و بازگرداندن سلامت به آن ها دارد و شرع مقدس نیز حیات و سلامتی انسان را به عنوان مهمترین ارکان واجبات مورد توجه قرار داده است. که به همین دلیل قانون گذار برای حمایت از حقوق افراد در جامعه، قوانین و مقرراتی را مقرر کرده است. علی ایحال مسئله پیوند اعضا و اهدای آن از نظر شرعی و قانونی مورد تایید فقها و حقوقدانان جامعه می باشد.

کلمات کلیدی: پیوند اعضا، اهدا، بدن، انسان، فقهی ، حقوقی

فصل اول

کلیات، تعاریف و مفاهیم

یکی از مباحث مهم در عصر امروزی مسئله پیوند اعضا واهدای آن است که از موضوعات جدید علوم پزشکی و از دستاوردهای مهم آن است؛ که به همین دلیل چالشهای فقهی و حقوقی فراوانی را نیز به همراه داشته است اصحاب حقوق و فقه نیز با موضوع نوین و روبرو شدند پیوند اعضا و اهدای آن یکی از موضوعات مهم شرعی است که در زمان پیغمبر خدا(ص) و حتی فقههای همانند امروز مطرح نبود، اما با توجه به پیشرفت های علمی پزشکی و پیوند عمیقی که بین فقه اسلامی و امر سلامت انسان به وجود آمده است، حکم فقهی پیوند اعضا از دغدغه های بزرگ جوامع اسلامی قرار گرفته و فقههای معاصر با توجه به آیات و روایات و بررسی قواعد و متون فقهی برداشت های گوناگونی ارائه داده اند. برخی معتقد به عدم جواز پیوند اعضا بوده و بعضی دیگر، با نوعی محدودیت و رعایت شرایطی، آن را جایز می دانند. پیوند عضو بعنوان مهمترین درمان برای بیمارانی که دچار عدم عملکرد عضو آسیب دیده ای از بدن مثل کلیه، کبد، ریه، قلبو غیره... شده اند. عضوهایی که با اهدا و پیوند اعضا موفقیت آمیز بوده اند شامل قلب، کلیه، کبد، ریه، روده و تیموس می باشند. که در این میان کلیه شایع ترین عضوی است که پیوند می شود و پیوند کبد و قلب نیز در رتبه های قرار دارند. اهدا کنندگان عضو می توانند افراد زنده، مرگ مغزی و یا افرادی باشند که عملکرد قلب خود را از دست داده اند اساس شواهد بطور میانگین افرادی که عضو پیوندی را از افراد زنده، مرگ مغزی و افرادی که در اثر مشکل قلبی از دنیا رفته اند اعضای بدن آنها را با پیوند دریافت کرده اند بقای عضو پیوندی بیشتری داشته اند. جایگذاری موفقیت آمیز عضو در بدن بیماران حرکت اول برای سلامتی این بیماران است که در ۵۰ سال گذشته یکی از موفقیت ها در پزشکی مدرن بحساب می آمد اهدا و پیوند عضو به انسان چه به خودی خود جایز است، جز آن که مستلزم قطع عضو از دیگری به طور حرام شود که در همین راستا در این پژوهش ما می خواهیم در ادامه به بررسی فقهی و حقوقی پیوند اعضای بدن انسان واهدای آن از نظر فقها و حقوقدانان در جامعه بپردازیم.

بیان مسأله:

پیوند عضو در ایران پس از کسب اجازه کتبی از وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، می‌تواند از اعضای سالم بیماران فوت شده یا بیمارانی که مرگ مغزی آنان بر طبق نظر کارشناسان خبره مسلم باشد، به شرط وصیت بیمار یا موافقت ولی میت جهت پیوند به بیمارانی که ادامه حیاتشان به پیوند عضو یا اعضای فوق بستگی دارد استفاده نمایند (قانون پیوند اعضای بیماران فوت شده یا بیمارانی که مرگ مغزی آنان مسلم است مصوب ۱۳۸۱) پیوند اعضا نیز مانند همه ی علوم جدید در کنار مزیتها، چالشهایی را نیز برای افراد جامعه به وجود آورد. در همین راستا قانونگذار برای حمایت متقابل از حقوق اعضای جامعه، قوانین و مقرراتی را وضع کرده است. در مباحث حقوقی پیوند عضو، احراز مرگ دهنده ی عضو، نقطه اصلی چالشهای حقوقی است. چرا که یکی از راههای تأمین اعضاء حیات بخش به بیماران نیازمند، پیوند اعضای سالم مبتلایان به مرگ مغزی است، زیرا مبتلایان به مرگ مغزی به رغم از بین رفتن اعمال حیاتی مغزشان، به علت جریان خون اندامهایی چون قلب، کلیه، کبد، ریه ها و پارانکراس آنها قابل استفاده در بدن نیازمند دیگری است. (عباسی ۱۳۸۲) در قانون مجازات اسلامی به مواد ۷۲۴، ۴۹۷، ۴۹۵، ۳۷۲ و ۱۵۸ به عنوان مهمترین مواد موجود در قانون مجازات اسلامی در زمینه ی پیوند اعضا پرداخته می شود. در ضوابط قانونی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی آمده است که هیچ شهروند ایرانی حق اهدا یا فروش اعضا از جمله کلیه به اتباع خارجی را ندارد؛ این در حالی است که مطابق اصل ۱۴ قانون اساسی، دولت و مسلمانان موظفند نسبت به افراد غیرمسلمان با اخلاق حسنه و قسط و عدل اسلامی عمل و حقوق انسانی را رعایت کنند. لذا این امکان وجود دارد که این مسأله به ذهن برخی متبادر شود که این ضابطه غیر عادلانه است. چرا که برخورداری از بهداشت و درمان از حقوق انسانی بشر است و نباید به صرف تابعیت غیر ایرانی، افراد را از شمول قانون خارج کرد. اما به نظر می رسد ملاحظات مربوط به امکان قاچاق اعضا و

سوءاستفاده های احتمالی افراد و نیز کمبود منابع تأمین عضو، مسئولین ذیصلاح را به چنین تصمیم گیری واداشته است که در مباحث آتی در این باره به تفصیل سخن به میان خواهد آمد. در قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲، مشاهده می شود چندین ماده در بحث پیوند اعضا قابل بررسی هستند. از جمله مواد قانونی مرتبط که می توان به آنها اشاره کرد: بند ج ماده ی ۱۵۸ در باب رضایت، ماده ی ۳۷۲ در باب بیمار در حکم میت، ماده ۴۹۵ و ۴۹۷ در باب برائت و ماده ی ۷۲۴ در باب قطع اعضای میت هستند. مطالعه طب قدیم نشان می دهد که پزشکان قدیم، از پیوند اعضا اطلاع داشته اند و تاریخ بیان گر این است که این عمل قبل از اسلام، در قرن دوم میلادی توسط جراحان یونان، رومیان و هند و ساکنین آمریکا انجام شده است (فقه النوازل، ۲/۲۲) استفاده از اعضای بدن انسان برای پیوند، دو صورت دارد: یا متعلق به خود شخص است و یا از بدن شخص دیگری گرفته می شود. صورت اول به شرط رضایت خود شخص و بیشتر بودن نفع مترتب بر پیوند نسبت به ضرر ناشی از قطع عضو، از نظر فقها جایز است (مکارم شیرازی، ۱۴۱۹، اسماعیلی، ص ۲۰۱؛ زحیلی، ج ۹، ص ۵۲۳) بنا به نظر برخی فقها، از جمله عده ای از اهل سنت، خرید و فروش عضو قطع شده به استناد ادله حرمت فروش مردار و عدم مالیت آن جایز نیست. این استدلال ناظر به مواردی است که منفعتی عقلایی بر این کار مترتب نباشد و امروزه با توجه به منافع حیاتی حاصل از پیوند اعضا و ارزش و مالیت عضو قطع شده، غالباً خرید و فروش را جایز دانسته اند. با این همه، نظر بیش تر فقها آن است که این پول نه در عوض خود عضو و فروش آن، بلکه در برابر اجازه برداشت عضو یا رفع ید کردن از عضو جدا شده پرداخت شود. (اسماعیل اسماعیلی، پیوند و خرید و فروش اجزای بدن. ۱۳۷۳، روح الله خمینی، رساله توضیح المسائل، تهران ۱۳۶۶ ش.). سوالی که مطرح هست این است که در فقه و حقوق ماهیت عمل پیوند اعضا و اهدا عضو عقد یا ایقاع است ؟

پیشینه علمی موضوع تحقیق :

۱. لاریجانی (۱۳۸۲) در مقاله خود تحت عنوان تاریخچه و گستره فعالیت‌های اخلاق پزشکی در ایران به بحث در مورد تاریخچه پیوند اعضا می پردازد: در طول تاریخ، بشر همواره به احتمال پیوند اعضا و بافت‌ها از فردی به فرد دیگر اندیشیده است. مطالعه طب قدیم نشان می‌دهد که پزشکان قدیم از پیوند اعضا بی‌اطلاع نبوده‌اند. در قرن دوم قبل از میلاد، جراحان چینی به نام (هواتو) و (پیاچیزو) فرضیه پیوند بعضی بافتها و اعضا را ارائه نمودند. لیکن بدلیل عدم شرایط جراحی در آن زمان، این امر بیشتر به یک افسانه شباهت داشت. تعدادی از فقها به بررسی پیوند عضو پرداخته اند که ما به بررسی نظرات چند مورد که مخالف و موافق پیوند عضو هستند رو بررسی می کنیم.

۲. اراکی در کتاب توضیح المسائل خود در پاسخ به این سؤال که آیا شخص می‌تواند یک کلیه خود را که سالم است به بیمار کلیوی که دو کلیه او از کار افتاده و در معرض خطر مرگ قرار دارد بدهد؟ می‌فرماید «در فرض سؤال که قطع یک کلیه موجب ضرر و نقص عضو ولو داخلی است، محل اشکال است. امام خامنه ای ۱۳۷۵ برداشت عضو، از شخص مسلمان را به شرطی تجویز می‌کنند که: اولاً: این امر خطر و ضرری برای حیات دهنده عضو نداشته باشد. ثانیاً- نجات جان بیمار مسلمان بر آن متوقف باشد. ثالثاً- گیرنده عضو مؤمن باشد و صرف اسلام گیرنده عضو، برای رفع تنجز ادله حرمت اضرار به نفس کافی نیست.

۳. همو در مکاسب محرمه (۱۳۸۵) به مخالفت از پیوند عضو می پردازد: اگر قطع عضو و پیوند آن را، در مورد کسی که در زمان حیات، اجازه برداشت عضو را داده است را جایز بدانیم، پس فروش آن عضو برای اینکه پس از مرگش برداشت شود و مورد استفاده قرار گیرد جایز خواهد بود. نجفی خوانساری به بررسی مخالفت از پیوند عضو پرداخته است: با برداشت عضو از مرده یا میت و پیوند آن به بیمار، این اعضا پس از پیوند با حلول حیات در آنها از مردار بودن و به تبع آن از نجس بودن خارج می‌شوند. بنابراین

محقق نائینی می‌فرماید اگر در اینجا فایده‌ای مهم و عقلانی منظور باشد و استفاده از آن نیز متوقف بر طهارت نباشد، صرف نجاست آن شیء، مانع از جواز خرید و فروش آن نخواهد بود امام خمینی در تحریر الوسيله خود به مخالفت از پیوند عضو پرداخته: اگر قطع عضو و پیوند آن را، در مورد کسی که در زمان حیات، اجازه برداشت عضو را داده است را جایز بدانیم، پس فروش آن عضو برای اینکه پس از مرگش برداشت شود و مورد استفاده قرار گیرد جایز خواهد بود.

۴. سید مصطفی محقق داماد (۱۳۹۱) در کتاب خود تحت عنوان فقه پزشکی با استناد به قاعده فقهی تلازم به بررسی تصرف انسان در بدن خود پرداخته است و می‌گوید: استفاده و تصرف در بدن را عقل و روش عقل تائید میکند و این حکم عقلی با مالحظه قاعده تالزم حکم عقل و حکم شرع (کلمه حکم به العقل حکم به الشرع) مورد تائید شرع نیز قرار گرفته است و عقل هم بجز تصرفات منجر بهمگ یا نقص یا ضرر جبران ناپذیر، سایر تصرفات را جایز می‌داند، می‌توان نتیجه گرفت که اهدای عضو امری جایز و مشروع خواهد بود.

۵. صحیح بخاری (۱۴۲۲) به موافقت پیوند عضو می‌پردازد: پیوند عضو برای درمان انسانی، نوعی درمان است. شریعت اسلام، انسان بیمار را به درمان بیماری دستور داده است؛ چنان که پیامبر اکرم (ص) فرمودند: (ما انزل الله داءً الا انزل له شفاء) خداوند هیچ بیماری را نفرستاده است، مگر این که سبب شفایش را فرستاده است. «از این رو، چه بسا انسان‌هایی هستند که با استفاده از روش پیوند اعضا، از مرگ حتمی نجات یافته‌اند. پس می‌توان گفت که پیوند عضو یک نوع درمان است که در وقت اضطرار اشکالی ندارد. ادله دیگری نیز در این خصوص وجود دارد که بیان آنها در چنین مقاله‌ای امکان‌پذیر نیست.

۶. امام خمینی در توضیح المسائل به بررسی خرید و فروش اعضای بدن انسان پرداخته است و می‌نویسند: اگر قطع عضو را بعد از مردن جایز دانستیم، بعید نیست که در حال حیات، فروش آن جایز باشد و انسان

بتواند اعضای خود را بفروشد برای پیوند، در مواردی که قطع جایز است، بلکه جواز فروش تمام جسم را تشریح در موردی که جایز است، خیلی بعید نیست. اگر چه بی اشکال نیست لکن گرفتن مبلغی برای اجازه دادن در مورد جواز مانع ندارد.

۷. آیت الله محمد مؤمن قمی (۱۴۱۵) در کلمات السدیده به بررسی پیوند عضو پرداخته و می نویسد: پیوند عضو میت مسلمان به بدن کافر اشکالی ندارد، در صورتی که شرایط مذکور رعایت شده باشد. یعنی اگر اعطای عضو با رضایت مسلمان انجام گرفته باشد، به طوری که گیرنده عضو اگر مسلمان بود برای او جایز بود.

۸. مصطفی زحیلی (۱۹۹۷) در کتاب فقه اسلامی وادله به بررسی فقهی پیوند اعضا پرداخته و می نویسد:

پیوند اعضا، لوازم و پیامدهای آن در مباحث فقهی از جنبه های گوناگون مطرح شده و فصلی خاص به آن اختصاص یافته که از سه جهت قابل طرح و بررسی است، حکم شرعی آن با توجه به راههای تأمین عضو پیوندی حکم روابط مالی میان دهنده عضو و گیرنده آن اعم از این که دیه یا دادوستد به شمار آید، و حکم طهارت و نجاست و مردار بودن عضو پیوندی.

۹. مکارم شیرازی (۱۴۱۹) در کتاب مسایل المستحدثه خود به پیوند اعضا در بدن انسان پرداخته و می گوید: ستفاده از اعضای بدن انسان برای پیوند، دو صورت دارد: یا متعلق به خود شخص است و یا از بدن شخص دیگری گرفته می شود. صورت اول به شرط رضایت خود شخص و بیشتر بودن نفع مترتب بر پیوند نسبت به ضرر ناشی از قطع عضو، از نظر فقها جایز است.

۱۰. آیت الله بهجت در کتاب خود تحت عنوان ملحقات از پیوند اعضا در موارد اضطرار پرداخته است و می گوید:

در صورتی که برداشت عضو به سالمی اعطاکننده لطمه نزند و حیات مسلمانی متوقف بر آن باشد و از راه دیگری نیز قابل تأمین نباشد، مانند اعطای یک کلیه به کسی که نیاز به آن دارد، در جایز بودن آن اختلاف چندانی نیست

فرضیه‌ها:

فرضیه اصلی تحقیق :

۱. باتوجه به سکوت قانون پزشکی و بهداشتی درمورد خرید و فروش اعضای بدن قانونگذار باید جهت جامع کردن آن چاره ای بیاندیشد.

۲. از نظر فقهی و حقوقی انسان درمورد اعضایش حق مالکیت و انتفاع راد صورتی که خارج از محدوده شرع و عقل نباشد دارد.

فرضیه فرعی تحقیق :

۳. باتوجه به قاعده اهم و مهم، فقها به منظور حفظ حیات انسان در صورت ضرورت و اضطرار عمل پیوند اعضای بدن انسان و اهدای آن را جایز دانسته اند.

اهداف تحقیق :

در این تحقیق ما می خواهیم به بررسی فقهی و حقوقی پیوند عضو، خرید و فروش آن، شرعی بودن و غیر شرعی بودن آن در فقه و قانون کشور و به تبیین اینکه آیا انسان حق انتفاع یا حق مالکیت در مورد اهدای عضو خود شرعا و قانونا دارد را تحقیق کنیم و هم چنین با استناد به قواعد فقهی به بررسی اینکه انسان در چه مواردی حق استفاده از اعضا و اهدای آن دارد را به تحلیل بپردازیم.